

I. TEORETSKE OSNOVE MONETARNE POLITIKE

NOVAC => od konkretne robe do znaka vrijednosti, njime se bavi monetarna politika prvenstveno kao sredstvom razmjene i u centar pozornosti stavlja novac kao cirkulirajuću kupovnu moć. Količina novca u opticaju se predstavlja monetarnim agregatom.

Evolucija novca => pojavom novca počinje robno novčana razmjena (R-N-R) => roba se proizvodi da ju prodamo i da kupimo neku drugu robu

ROBNA RAZMJENA (R1- R2) => roba za robu => dvostruka koincidencija (pojam poklapanja želja- žitarice mijenjamo za meso ali samo u slučaju da nama treba meso a suprotnoj strani žitarice inače nema razmjene)

NEROBNA RAZMJENA (R-N-R) => roba koju damo za novac kojim kupimo drugu robu => roba se proizvodi da ju prodamo i da kupimo neku drugu robu (prodamo meso i s tim novcem kupimo ono što nam treba i ne moramo tražiti osobu koja ima nešto što nama treba i da je slučaj da mi imamo ono što njoj treba)

Razvojni put novca => postoje četiri faze razvoja novca:

1. **Naturalni (robni) novac** => opipljiv robni novac a to su stoka, novac, žito, školjke, morski pužići- on odgovara prilikama u kojima je nastao

2. **Metalni (kovani) novac** => prvo kovina, a zatim srebro i zlato

a) penzatorijski novac => svaki komad se trebao vagati, a utvrđivala se težina, vrijednost i mekoća materijala (plemenitih materijala)

b) moneta - numeratorski način plaćanja => kovani standardizirani novac koji je imao žigove udubljene, izbočene zatim pismo i glavu propisan od strane države

3. **Novčanice (surogati novca)** => su zamjenici novca i nemaju pokriće kao novac, a pojavljuju se obliku različitih cirkulacijskih papira, to su papirne cedulje s otisnutom novčanom vrijednošću one količine zlata koja proizlazi iz njene nominalne vrijednosti, mogu biti:

a) Certifikati => potvrda o pravom depozitu – to su prave potvrde o stvarno položenom novcu koji se vraća imatelju na njegov zahtjev (položimo zlato u banku i dobijemo certifikat i s njim možemo podići to zlato kada hoćemo), certifikatom se moglo plaćati vjerovniku

b) Banknote => obveznica banke da donosiocu na njegov zahtjev isplati određeni iznos u zakonskom novcu, odnosno potvrda o nepravom depozitu => razvijeniji oblik novčanih surugata

c) papirni novac => papirni novac kojega koristimo u svakodnevnom životu, on predstavlja vrijednost određene količine zlata

4. **Žiralni (depozitni) novac** => (od grčke riječi GIRO- krug) => žiro i tekući račun => krug bankovnih komiteta koja vrše uzajamna plaćanja preko istog bankara bez uporabe gotovog novca.

- primarni depozitni novac => kada banka izdaje depozitni novac na temelju pologa gotovine

- sekundarni depozitni novac => ako banka izdaje novac odobravanjem kredita

Stvaranje novca na temelju dva oblika kredita:

Obični kredit => sastoji se u prepuštanju kupovne snage na temelju stvarnih ušteda, ne mogu premašiti vrijednost realnih ušteda

Pravi bankarski kredit => prepuštanje kupovne snage ali u obliku žiralnog (depozitnog) novca kojeg autonomno stvara banka

TOLERANCIJA (REMIDIUM) => odstupanje od propisane težine i finoće novca kod koje novac i dalje vrijedi onoliko koliko proizlazi iz njegovog žiga.

FUNKCIJE NOVCA => podrazumijevamo ulogu koju novac ima kao posrednički mehanizam između procesa proizvodnje i razmjene

1. **Mjera vrijednosti** => služi kao materijal za izražavanje robnih vrijednosti

2. **prometno sredstvo** => uvođenjem novca vlasnici roba ne moraju brinuti o teškoćama na daljinu i vrijeme, jer se kupnja i prodaja mogla odvijati na različitim mjestima, u različito vrijeme i s različitim vrijednostima

3. **sredstvo za zgrtanje blaga** => posjedovanje novca predstavlja određeni oblik imovine pa pojedinci ga žele zadržati

4. **platežno sredstvo** => tu je cilj sam novac a ne prodaja radi dobivanja novca

5. **kao svjetski novac** => očituje se u situaciji kada novac izlazi iz zemlje i tada postaje ponovo plemeniti metal

KREDITNI NOVAC => proizlazi iz funkcije novca kao platežnog sredstva, a osnovni oblik kreditnog novca su **mjenice** => osnovni oblik kreditnog novca kojom se dužnik obavezuje da će vjerovniku u određenom roku isplatiti izvjesnu svotu novca

KREDITNA MANIPULACIJA => proces odobravanja dodatnih kredita koji rezultira formiranjem dodatnih depozita, to zovemo **kreiranje novca**.

NOVČANI SUSTAVI => promjene novčanih sistema uvjetovane su brojnim čimbenicima, a tri su osnovna- društvena, ekonomska i politička

1. **stariji- VALUTA** => efektivni strani novac, vrsta novca, sredstvo plaćanja, **DEVIZA** => svako potraživanje koje glasi na inozemnu valutu

a) **paralelna valuta** => valutni sustav u kojem se valutni novac pune vrijednosti kovao istovremeno iz dva valutna metala (zlatu i srebru)

b) **bimetalistička valuta** => isto kao paralelni, samo što je odnos vrijednosti između zlata i srebra propisan => **GRASHAMOV ZAKON** => lošiji novac je tjerao iz prometa bolji, a taj zakon funkcionira kada su izvršena tri uvjeta: kad su u prometu dva metala jedan deprecira, kad pored metalnog deprecira i papirni novac i kada cirkulira novac s manje plemenitog metala

c) **srebrna valuta** => uvele ga zemlje koje su bile oskudne zlatom a imale dovoljnu količinu srebra

2. **noviji** => svi se odnose na zlatnu valutu, a ima ih tri:

a) **Sistem čiste zlatne valute** => ima karakteristike- samo zlatni novac, potpuna sloboda kovanja zlatne valute, svatko ima pravo kupovine i prodaje zlata, sloboda kovanja za vlastiti račun, sloboda uvoza i izvoza zlata istovremeno su cirkulirali i ostali metali ali u ulozi sitnog novca. Currency škola (David Ricardo) => definirala je novac isključivo zlatom i tim pokrićem se osigurava stabilnost cijena, automatski se regulira količina novca u opticaju. Bankovna škola (Pealov zakon) => ne postavljaju uvjete glede pokrića u zlatu, jer novac stvara privreda onoliko koliko joj treba.

Metode emisije i pokrivenosti novčanica (banknota):

** **sustav izravnog (direktnog) kontingentiranja** => zakonom se utvrđuje određeni kontingent novčanica koje se mogu emitirati bez metalnog pokrića dok ostale novčanice mogu cirkulirati u prometu uz 100% zlatno pokriće

** **sustav neizravnog (indirektnog) kontingentiranja** => dopuštena je emisija nepokrivenih novčanica zlatom, s tim da kontingent takvih novčanica nije strogo određen kao kod direktnog. => vršila se regulacija novca u opticaju pomoću oporezivanja(Nijemci plaćaju 5% za emisiju)

b) **valuta na bazi zlatnih poluga** => ne cirkulira u prometu zlato, već novčanice koje služe kao zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja

c) **valuta na bazi zlatnih deviza** => valutnim se novcem smatra novčanica emisije banke kao zakonsko i definitivno sredstvo plaćanja

PAPIRNA VALUTA => ne može se reći da je to papirnato sredstvo plaćanja koje cirkulira kao pravi valutni novac, a može nastati na sljedeće načine:

** **kada država direktno pristupi emitiranju novčanica**

** **kada se konvertibilne novčanice učine nekonvertibilnim pravnim propisom, ali se i dalje zadržavaju u prometu**

** **kada se pojedinim vrijednosnim papirima zakonskim aktom priznaje da mogu vršiti funkciju sredstva plaćanja**

NEDOSTACI papirnatih valute => može se stvoriti privid da se povećanje opticaja mogu riješiti ekonomski problemi države, ne može poslužiti kao sredstvo plaćanja pri uvozu i izvozu

PREDNOSTI papirnatih valute => zlatne valute su ograničene zbog nalazišta papirna valuta nije za težauriranje, ne može bježati iz zemlje jer je samo tu sredstvo plaćanja, jeftinija proizvodnja (tiskanje)

IMPLIKACIJA POKRIĆA NOVČANICA ZLATOM

1. **100% pokriće i 100% rezerve** => nije nikada postojao, Centralna banka CB regulira sav novac, poslovne banke daju kredite i stvaraju depozitni novac

2. **djelomično pokriće i 100% rezerve** => ograničenje poslovnim bankama, stopom obvezne rezerve, Centralna banka CB je odgovorna za pojavu inflacije

3. **100% pokriće i djelomične rezerve** => djelovanje banaka je ograničeno zbog 100% pokrića, poslovne banke dodatno zarađuju putem izdavanja kredita, male banke kupuju od države vrijednosne papire, PB povećavaju novac u opticaju a ne CB

4.djelomično pokriće i djelomične rezerve => Centralna banka CB daje kredite državi i svojim komitetima, takav novac je ekspanzivan i može prouzročiti inflaciju, taj novac dat poslovnim bankama se pretvara u kredite.

II. NOVČANI OPTICAJ I NOVČANA MASA

STRUKTURA UKUPNIH NOVČANIH SREDSTAVA => MONETARNI AGREGATI- M1, M2, M3, M4,

M1 => novčana masa => ukupna novčana sredstva u nekoj zemlji koja se mogu upotrebljavati kao sredstvo plaćanja + depoziti odnosno potraživanja na računima banke.

M2 => novčana masa + quasi novac (M1+ quasi novac) =>> još uključuje i ostale depozite bez roka

M3 => novčana masa + quasi novac + ostala likvidna sredstva (obveznice s rokom do jedne godine, rezervni fondovi i ukupna novčana sredstva u domaćoj valuti)

M4 => novčana masa+quasi novac + ostala likvidna sredstva (obveznice s rokom do jedne godine, rezervni fondovi i ukupna novčana sredstva u domaćoj valuti) + nelikvidna sredstva

PRIMARNI NOVAC => novac Centralne banke CB => uključuje sve likvidne depozite koji pripadaju privrednim bankama PB, stanovništvu, neposrednim bankarskim komitetima, te društveno političkim zajednicama

QUASI NOVAC => uključuje depozite bez roka i gotov novac

MODERNO GLEDANJE NA NOVČANU MASU SE SASTOJI OD:

1. **gotov novac** => novčanice i gotov novac

2. **depozitni novac** => tekući računi, žiro računi građana, žiro računi pravnih osoba, državni računi(mirovinsko, zdravstveno),

TIJEKOVI FORMIRANJA NOVČANE MASE- osnovni tokovi formiranja novčane mase:

1. **KREDITNA AKTIVNOST BANKE** => utječe na obujam novčane mase:

a) organizacija bankarskog sistema => CB djeluje kao banka banaka snabdijevajući PB potrebnim kratkoročnim kreditima. CB je u okvirima zemlje neograničeno likvidna te ona stvara novac i može ga izdati koliko ona želi, vodi računa o količini novca u opticaju, jer se reguliranjem količine novca zapravo regulira vrijednost novca.

b) vrste bankarskih kredita- EMISIJE => novi krediti nebankarskim sektorima preko iznosa otplate postojećih kredita gdje se povećava novčana masa

POVLAČENJE NOVCA => u slučaju kada se odobrava manje novih kredita nego što iznose otplate postojećih kredita novčana se masa smanjuje

LIKVIDNOST BANKE => proces nesmetanog pretvaranja novčanih sredstava u kreditne i ne kreditne plasmane

a) primarna likvidnost => gotov novac u blagajni, sredstva na žiro računu,

b) sekundarna likvidnost => kratkoročni krediti za likvidnost od strane CB, krediti na međubankarskom tržištu, krediti preko noći, sredstvo rezervnog fonda banke

c) tercijarna likvidnost => krediti koji se mogu povući, potraživanja banke, krediti na tržištu, neiskorištene tranše

2. **DEVIZNE TRANSAKCIJE BANAKA** => zbog priliva deviznog novca moramo otkupiti devize od stranih banaka, što će značiti odobravanje protuvrijednosti u domaćem novcu, dakle emisiju.

3. **PROMJENE NEMOMETARNE PASIVE BANAKA**

4. **KUPOVINA I PRODAJA ZLATA I DRUGIH PLEMENITIH METALA** => otkup zlata vrši banka zbog povećanja novčanog optičaja, a prodaju zlata vrši obrnuto zbog raznih industrijskih, zdravstvenih ili drugih razloga.

a) aktivna strana balance => iz nje se vide:

promjene kredita poslovnim bankama(delta Kpb),

promjene kredita direktnim komitetima (delta Kdk)

promjene plasmana CB u vrijednosne papire (delta V)

promjene ostalih plasmana CB (delta Ko)

neto odnosi sa inozemstvom (delta I)

TOKOVI KREIRANJA PRIMARNE EMISIJE => krediti dani u zemlji, devizne transakcije CB sa inozemstvom, prodaja VP na finan. trž.

b) pasivna strana balance- to su:

gotov novac- potraživanje stanovništva

depoziti države i komiteta

obveze CB po osnovi VP – blagajnički zapisi

sredstvo poslovnih banaka – žiro računi, račun obveznih rezervi, novčana sredstva rezervi, ostale obveze kod CB

FRANCUSKI SISTEM MAKSIMIZIRANJA NOVČANOG OPTICAJA => sustav emisije pokrića novčanica u kojem se određuje maksimalan, tj. gornji iznos novčanica neovisno o pokriću.

NOVČANA MASA => potrebna količina novca => ona količina koja je neophodna za odvijanje normalnog tijeka društvene reprodukcije i omogućava maksimalnu stabilnost na tržištu

** optimalna novčana masa (M_o) => ona koja predstavlja optimum u snabdijevanju privrede novčanim sredstvima, u rastućoj privredi raste i novčana masa, novčana masa se nalazi na normalnom nivou kada se u privredi ne osjeća ni višak ni manjak novčanih sredstava, računa se: $M_o \cdot V = T_o$ (V -brzina opticaja novčane mase, T_o - potrebna količina novca), stvarna novčana masa može se naći u tri položaja u odnosu na optimalnu masu: $M = M_o$, $M < M_o$, $M > M_o$

** brzina opticaja novca => broj transakcija koje određena novčana jedinica izvrši u određenom vremenskom intervalu, za prikazivanje se koristi koeficijent brzine opticaja novca koji pokazuje koliko puta jedna novčana jedinica učestvuje u ostvarivanju transakcija u određenom periodu: $K_b = \frac{DP(GNP)}{NM}$; gdje je DP-ukupan iznos robno-novčanih transakcija, NM- prosječna godišnja novčana masa

POTEŠKOĆE KOD UTVRĐIVANJA POTREBNE KOLIČINE NOVCA:

- ** problem kod utvrđivanja robnih cijena- uzimanje u obzir cijena u određenim granama koje nisu iste
- ** grane i poduzeća su heterogeni, pa ponuda i potražnja za određenim proizvodom u raznim zemljama nije ista
- ** odvijanje platnog prometa u zemljama nije isto već ovisno o stupnju razvoja (bankomati)
- ** treba sve veličine svesti na zajednički nazivnik

METODE IZRAČUNAVANJA BRZINE OPTICAJA:

transakcijska metoda- pokazuje brzinu realizacije proizvodnje

dohodovna metoda- pokazuje brzinu kojom se troši nacionalni dohodak

metoda monetarne statistike pokazuje kojom se brzinom novčana masa pretvara u društveni proizvod

FAKTORI KOJI DJELUJU NA BRZINU OPTICAJA NOVCA => ima 6 grupa i rangirani su po važnosti: sistem i tehnika platnog prometa- radi se o plaćanjima nebankarskih transaktora preko bankarskog sistema organizacija upravljanja u samoj privredi i zajednicama- centralizacija omogućava lakše korištenje i raspored novčane mase

odredbe o namjenskom korištenju sredstava- pooštavanje režima korištenja novčanih sredstava djeluje na usporavanje brzine opticaja novca i do porasta optimalne novčane mase

običaji plaćanja u nekoj zemlji- što su kraći periodi u kojima se vrši isplata to je brzina novčanog opticaja veća

pojava galopirajuće i hiperinflacije i deflacije- porast cijena destimulira štednju a stimulira potrošnju i cirkulaciju novca

psihološki faktori-vrlo ih je teško kvantificirati

DEPOZITNI I KREDITNI MULTIPLIKATOR => formula za računanje maksimalnog iznosa do kojeg se može multiplicirati depozit (ili kredit) je:

$D = D_o / R$, gdje je D - maksimalni iznos depozita koji se može stvoriti, D_o - početni depozit, R - rezerva likvidnosti na jedinicu Depozita (ako je rezerva likvidnosti 20% onda je $R = 0.2$)

1. depozitni multiplikator => pokazuje koliko ćemo od inicijalnog kredita kreirati dodatnih depozita, a računa se: $M_d = 1 / (1 - z)$, gdje je $z = (1 - r_1 - r_2) \cdot x_h$; r_1 - stopa obvezne rezerve, r_2 - stopa rezervne likvidnosti, h -postotak kredita koji se vraća u depozitni sustav banke, z - postotak sredstava kredita koji će se iskoristiti za odobravanje dodatnih kredita

2. kreditni multiplikator => pokazuje rast kreditnog potencijala banke: $M_k = M_d \cdot (1 - r_1 - r_2)$

MONETARNI MULTIPLIKATOR => pokazuje dinamiku porasta novčane mase u odnosu na ukupan prirast primarnog novca, pokazuje sposobnost bankarskog sistema da na bazi određene dodatne mase primarnog novca formira veću ili manju masu depozitnog novca (novčane mase)

- formula: $M_m = \frac{\Delta NM}{\Delta PE}$, gdje je to odnos NM-porasta novčane mase (nadležna poslovna banka) i PE-

porast primarnog novca centralne banke

Na formiranje monetarnog multiplikatora djeluju sljedeći faktori:

- monetarna baza ($B = G + R$)
- formiranje depozitnog novca (D)

- povećanje ili smanjenje gotovog novca ($G=cxD$)
- rezerve banaka kod CB (R)
- učešće gotovog novca u depozitnom novcu (c)
- stopa i masa ograničenog depozita prema depozitima po viđenju (n, Nd)

LIKVIDNOST NACIONALNE PRIVREDE => prikazuje se stopom likvidnosti koja pokazuje odnos između društvenog proizvoda (DP) i novčane mase (NM), računa se $K=NM/DP \times 100$, koliko jedinica novčane mase dolazi na svakih 100 kn društvenog proizvoda

Faktori koji utječu na koeficijent likvidnosti nacionalne privrede:

a) heterogenost => gotov novac više služi jednima a depozitni drugima ljudima

b) mjere monetarne politike centralne banke => povećanjem stope obveznih rezervi sužava se kreditni potencijal banaka koje od tog trenutka raspolažu s manjim sredstvima, i smanjuje se mogućnost odobravanja novih kredita i obrnuto

c) razvijenost financijskog tržišta => da li je razvijeno tržište novca i kratkoročnih VP

d) dijelovi ekonomske politike:

- fiskalna politika => budžetska i porezna
- politika platne bilance => tu je izvoz pod svaku cijenu pa je bio prisutan deficit platne bilance

e) politika raspodjele nacionalnog dohotka

f) politika raspodjele plaća

FUNKCIJE CENTRALNE BANKE su:

regulira količinu opticaja novca i emisiju kredita radi vrijednosti i stabilnosti novca

vodi brigu o likvidnosti i solventnosti banaka i drugih financijskih institucija

vodi brigu o platnoj bilanci zemlje i njenoj uravnoteženosti

izdaje novčanice i kovani novac

obavlja transakcije za državu

ima funkciju kontrole cjelokupnog bankarskog sustava

brine za ispravno funkcioniranje informacijskog sustava

izvršava ostale zakonom propisane zakone

MJERE CENTRALNE BANKE => radi regulacije količine novca u opticaju:

eskontna politika => unutar nje najvažnije mjere su: odobravanje selektivnih kredita, obavlja transakciju za državu, kamate na obveznu rezervu, eskontna stopa, ostale kamate na kredite (krediti za likvidnost, interventni krediti)

utvrđivanje visine obvezne rezerve banaka => jedan dio obvezne rezerve se povlači iz opticaja jer banke moraju održavati svoju likvidnost

izdavanje i povlačenje blagajničkih zapisa centralne banke (kratkoročni VP i interventni VP)- rok dospijanja im je 45 dana

kupoprodaja kratkoročnih domaćih i stranih VP => politika otvorenog tržišta => ako CB smatra da na tržištu ima previše novca ona prodaje postojeće VP poslovnim bankama ili izdaje nove VP

odobravanje kratkoročnih kredita bankama na temelju kratkoročnih prenosivih vrijednosnih papira => CB može kreditirati poslovne banke na temelju zalog VP ili daje kredit na temelju prikazivanja nekog dokumenta poslovne banke

odobravanje kredita bankama => uz rok vraćanja do 3 mjeseca uz zalog VP i blagajničkih zapisa NBH

ograničenje opsega i dinamike porasta plasmana banaka za određeno vrijeme => banka može na taj način povećati kredite u sljedećem kvartalu

LIKVIDNOST => sposobnost banke da udovoljava svojim dospjelim obvezama u novcu CB, najveći dio bankovnih slobodnih sredstava u primarnom novcu nalazi se na njenom žiro računu kod CB i dokle ga tu ima dotle je banka likvidna

OSNOVNE RAZLIKE IZMEĐU OBVEZNIH REZERV I REZERV LIKVIDNOSTI

obvezne rezerve => propisuje CB na temelju zakonskih propisa dok rezerve likvidnosti određuje sama poslovna banka na temelju priliva i odljeva sredstava

osnovni zadatak obveznih rezervi je reguliranje kreditnog potencijala banaka, dok slobodne rezerve služe za pokriće likvidnosti

III. MONETARNA POLITIKA

MONETARNA POLITIKA => ovladavanje i svjesno usmjeravanje, odnosno kontrola, svih oblika i tokova novca u reprodukciji (likvidna, nelikvidna, devizna sredstva)

KREDITNA POLITIKA => predstavlja aktivno djelovanje bankarskog sustava u reguliranju kreditne mase i njene strukture u privredi. Monetarna politika je dio opće ekonomske politike, dok je kreditna samo mehanizam za ostvarivanje ciljeva monetarne politike

TRI KONCEPCIJE => postoje tri osnovna stava:

1. Naglašava monetarnu politiku- MONETARIZAM- Milton Friedman => smatra da je ravnomjeran rast novčanog opticaja sigurniji način vođenja stabilizacijske politike umjesto naglih i povremenih intervencija u područje novčanog reguliranja

2. CENTRALISTIČKO UPRAVLJANJE PRIVREDOM => Naglašava pasivni karakter monetarne politike koja se samo prilagođava potrebama društvene reprodukcije i prometnog procesa

3. zauzima kompromisni stav- TRŽIŠNA PRIVREDA => određuje nivo proizvodnje cijena i prometa zahtjeva određenu novčanu masu koja bi se trebala osigurati kreditnom aktivnošću banaka

OSNOVNI ZADACI MONETARNO-KREDITNE POLITIKE:

1. Kvantitativni => reguliranje potrebne količine novca u privredi (novčane mase), snabdijevanje privrede s kreditima i novčanom masom

2. Kvalitativni => selektivni krediti, kreditiranje budžeta, politika potpune zaposlenosti,

POSLOVNO BANKARSTVO => izračunava, obrađuje i objašnjava banku, bankovni sustav, bankovno poslovanje, kao i odnose, procese i operacije koje se javljaju u prometu novca i kredita preko banaka, a karakteristike suvremenog bankarstva su:

okrupnjavanje

univerzalizacija

internacionalizacija

primjena novih tehnologija u poslovanju

POLITIKA ESKONTNE STOPE => jedna od najvažnijih i klasičnih kvantitativnih metoda, to je politika kamatne stope centralne banke uz koju ona dijeli kredite poslovnim bankama, odnosno reeskontira robne mjenice i druge vrijednosne papire

Momenti od posebnog interesa za djelovanje eskontne politike mogu se navesti:

konjunktura u zemlji => podizanje eskontne stope ne povlači opadanje potražnje za kreditima

stanje tržišta novca => oskudica novca u zemlji podržava visoku kamatnu stopu na slobodnom tržištu

pozicija i autoritet CB utječe na ponašanje poslovnih banaka => pogotovo onih koji ovise o kreditima CB

politika diskontne stope efikasnija je u uvjetima stabilnosti domaće valute => strani kapitali nemaju interesa da se prebacuju u valute koje u samo jednom danu mogu izgubiti 2-3% vrijednosti

POLITIKA OBVEZNIH REZERV => stariji instrument reguliranja novca, uvodi direktnu kontrolu nad sredstvima poslovnih banaka

POLITIKA OTVORENOG TRŽIŠTA => uzrokuje direktnu kontrakciju ili ekspanziju novčane mase ali uz uvjet da postoji organizirano tržište (burza) i velika masa VP u prometu

SELEKTIVNA KREDITNA POLITIKA => postoje tri elementa kojim CB indirektno provodi selektivnu kreditnu politiku preko poslovnih banaka

Poslovne banke imaju pravo na reeskont ukoliko su svoja sredstva plasirale u određene namjene - izvoz budući da su poslovne banke zainteresirane za reeskont sredstava to će se odlučivati za plasman u te namjene - jer dobivaju sredstva vrlo jeftino
stimulativni faktori su i dosta povoljni rokovi na koje se odobravaju ova sredstva od strane CB (kreću se od 24-36 mjeseci)

OSTALI INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE => podrazumijevaju se sredstva i metode koje CB primjenjuje da bi održavala masu i strukturu novca i kredita na optimalnom nivou, a dijele se u dvije grupe:

KVANTITATIVNI

politika obveznih rezervi

politika eskontne stope i kamatnih stopa uopće

politika otvorenog tržišta

KVALITATIVNI

a) reguliranje kredita CB poslovnim bankama

b) reguliranje uvjeta kredita

c) selektivna kreditna politika

IV. MONETARNE TEORIJE

KUPOVNA SNAGA NOVCA => se dobije iz odnosa ukupno raspoloživih robnih fondova po tekućim cijenama i raspoložive količine novca koja mu se nalazi nasuprot kao novčana kupovna snaga, ona je dakle prometna vrijednost novčane jedinice, veća kupovna snaga novca označava veći broj roba i usluga koje se dobiju za novčanu jedinicu. Formula: $W=1/P$ ili $1/P=T/MV$, pri čemu je W-kupovna snaga novca, P-cijena roba i usluga, T-transakcije

HEMA RAZVOJA TEORIJE NOVCA

1. Klasična kvantitativna teorija novca => primitivna- predstavnici su **BODIN**- začetnik, ali glavni je **DAVID HUME** koji tvrdi i svodi se na:

** cijene roba određene su ukupnom količinom novca, sav novac u zemlji predstavlja sve robe u zemlji, ako se količina robe povećava njena cijena pada, vrijednost novca raste, a ako se količina novca povećala cijene roba rastu a vrijednost novca pada. **D. RICARDO** => on pravilno zaključuje da je novac roba vrijednost koja ovisi o količini potrebnog radnog vremena utrošenog na proizvodnju te robe (novca), novac je roba koja ima vrijednost i u čije je stvaranje uloženo vrijeme, novac ima cirkulativnu i metalnu vrijednost koje se ne moraju podudarati. **IRVING FISHER** => kvantitativna teorija novca- uz jednaku količinu roba na tržištu cijene rastu srazmjerno porastu novčane mase i brzine opticaja uveo dva nova elementa a to su brzina opticaja gotovog novca i dijeli novac na depozitni i gotov novac formula je: $P = \frac{M \cdot V + M' \cdot V'}{Q}$ gdje je

M-gotov novac, V-brzina opticaja, M'-depozitni novac, V'-brzina opticaja depozitnog novca, P-prosječni nivo cijena, Q- količina roba na tržištu

Ostali predstavnici => John Locke, Leon Walras, Maffeo Panteloni

John Locke => prvi unosi dinamiku u bazičnu formulu kvantitativne teorije novca. $P = \frac{M \cdot V}{Q}$ gdje je Q =>

količina roba za prodaju; P => nivo cijena; M => iznos novčanih sredstava; V => brzina opticaja novca

2. Suvremene monetarne teorije i teorije inflacije:

** dohodna teorija- **MARSHAL**- Cambridška formulacija => dokazuje da na cijene najznačajnije utječe odnos između ukupnog dohotka i dijela dohotka zadržanog u novcu, jedan dio tog dohotka se troši na proizvode a drugi se štedi, pa njihov odnos prikazuje koeficijentom $k=1/V$ (koeficijent je obrnuto proporcionalan brzini opticaja novca), a osnovna formulacija glasi: $P = \frac{M}{k \cdot Q}$ gdje je Q => količina roba za

prodaju; P => nivo cijena;

M => iznos novčanih sredstava

** metodološki pristup- **KEYNES** => cijene prestaju biti determinanta količine novca pošto se uvodi element potražnje uz pretpostavku nepromijenjene ponude dok uz promjenjivu ponudu kretanje cijena zavisi i od ponude i od potražnje: $p=n/k+rxk'$

Ostali predstavnici: **Felner, Marx, Rief, Tooke**

** Model inflatornog jaza => švedski teoretičari- **KNUT WICKSELL**- naglasio problem novčane ravnoteže i uveo u razmatranje obim potrošnje i investicije, ističe da novčana ravnoteža ovisi od kretanja kamatne stope

Ostali predstavnici švedske škole su (**Erik Lindahl, Gunnar Myrdal**)

** Teorije inflacije- **J.M. KEYNES** => smatra da je nepravilno uspoređivati robu i cjelokupnu masu novca pa masu novca dijeli na dva dijela, smatra da je dio nacionalnog dohotka namijenjen osobnoj potrošnji veći od proizvodnje sredstava potrošnje i proizvodnje, tada će nivo cijena tih sredstava biti veći od njihovih troškova proizvodnje i obratno, polazi od pretpostavke da su rashodi za potrošna sredstva jednaki ukupnom dohotku minus štednja $P \cdot R = E - S$, pa formula glasi: $P = E/O + I' - S/R$, gdje je P-cijena potrošnih dobara, E-ukupan nacionalni dohodak, O-ukupna proizvodnja, S-štednja, R-tekuća potrošnja dobara potrošnje

** Psihološki pravac => **ALBERT AFTALJON** => po njemu nivo cijena je funkcija varijacije dohotka i funkcija predviđanja a ne količine novca pa prema tome kada cijene rastu pojedinci će kupovati ako se njihovi prihodi povećaju

** Novčana teorija- MILTON FRIEDMAN => osnivač ČIKAŠKE ŠKOLE- neokvantitativna teorija- on zastupa stajalište da je dobro vođena monetarna politika bitna pretpostavka usklađenog privrednog razvoja i obuzdavanja inflatornih poremećaja

** Imovinska teorija- JAMES TOBIN => neokejnezijanska teorija- prema njemu ekonomske jedinice drže novac u cilju izvršavanja novčanih transakcija, svaka ekonomska jedinica ima dvije vrste imovine: NOVAC I KAPITAL.

V. INFLACIJA

POJAM INFLACIJE => od lat. riječi INFLATI- napuhavanje, stanje u kojem velike količine gotovog novca jure za malim količinama roba slijed čega nastupa opći porast cijena, postoje dva shvaćanja inflacije

a) starija shvaćanja inflacije => stanje u kojem je uslijed povećanja novčanog opticaja u jednoj zemlji nastupilo smanjenje vrijednosti novca izraženo u porastu općeg nivoa cijena- suviše velika količina novca juri za suviše malom količinom roba

b) novija shvaćanja inflacije => polaze od uzroka nastanka samog inflacijskog pritiska koji može nastati u proizvodnji, ponašanju zaposlenosti, potrošnje, troškova reprodukcije, odnosu investicija i štednje, promjene u raspodjeli nacionalnog dohotka

STOPA INFLACIJE => je stopa promjene opće razine cijena, (na gore), $S_i = \frac{\text{nivo cijena u jednoj godini}(t) - \text{nivo cijena u godini}(t-1)}{\text{nivo cijena u godini}(t-1)} \times 100$

VRSTE INFLACIJE => sve inflacije nisu jednake, pa postoje tako inflacije:

po intezitetu (po starijoj podjeli)

lake- pokazuju umjeren porast cijena (2-5% godišnje)

srednje- pokazuju nešto malo veći porast cijena (5-15% godišnje)

superinflacije (galopirajuće)-ako dostignu maksimalne razmjere mogu dovesti do potpunog financijskog kraha jedne zemlje

po intezitetu (po novijoj podjeli)

Umjerena- (0-10%)

Galopirajuća- (10-1000%)

Hiperinflacija- (više od 1000%)

po trajanju

Sekularne- dugo traju ali uz blag i umjeren porast cijena

Jednokratne- kraće po trajanju uz nešto viši porast cijena, ali se na nekoj granici zaustavljaju

Kronične- one su oštrija forma sekularnih sa znatno većim porastom cijena i mnogo težim posljedicama

po porijeklu nastanka

Domaće- ako nastaju uslijed internih okolnosti države

Uvezene- nastupaju uslijed okolnosti koje vladaju unutar drugih zemalja

po utjecaju na cijene

aktivna - ako utječe na porast cijena

neaktivna - ako ne utječe na porast cijena barem na početku

prema poduzimanju mjera od strane države

Otvorena- inflacija koja se razvija slobodno, nalikuje kaotičnom stanju

Prikrivena- kada država pokušava spriječiti inflaciju ali ne uspijeva pa onda ostaju posljedice na ekonomiju države

prema namjeri države

Namjerna- kada se ona poduzima namjerno da bi se smanjili dugovi države

Spontana- nastaje spontano u prvom redu izazvana ekonomskim poteškoćama i djeluje snagom stihije

prema genezi (nastanku)

inflacija troškova

inflacija potražnje

strukturna inflacija

INFLACIJA POTRAŽNJE, INFLACIJA TROŠKOVA, STRUKTURNA INFLACIJA:

INFLACIJA POTRAŽNJE-polazna postavka sastoji se u tome da je inicijalni impuls svake inflacije u ekspanziji novčane mase
 novčana inflacija-apsolutna- kada se inflacijski impuls pojavljuje u obliku ekspanzije efektivne novčane potražnje
 ekspanzije kredita u korist države, privrede i stanovništva
 porasta nacionalnog dohotka
 aktivizacije teauriranog novca monetarnog volumena
 relativna inflacija- do smanjenja robnih fondova može doći-
 apsolutnim smanjenjem proizvodnje
 opadanjem robnih fondova
 relativnim opadanjem proizvodnje
 politika raspodjele nacionalnog dohotka- raspodjela se vrši indirektno-preko tržišta-posredstvom novca- na temelju postojećih cijena
 inflatorne tendencije potražnje- stimulira suficit platne bilance jer se devizni priliv konvertira u domaća sredstva plaćanja

INFLACIJA TROŠKOVA- zastupa tezu da u suvremenoj privredi cijene primarno ne rastu zbog porasta potražnje već porasta troškova
 povećanje uvoznih troškova-zbog porasta svjetskih cijena, devalvacije domaće valute
 povećanje fiskalnih nameta i dadžbina u zemlji- kao što su porezi, carine, takse, stanarine, najmovi
 opadanja proizvodnje- zbog potresa, elementarnih nepogoda, oskudice radne snage, manjka deviza, političkih konflikata
 podizanje cijena i marže dobiti- monopol
 podizanje plaća i zarada- brže od stope porasta produktivnosti rada
 nedovoljno korištenje raspoloživih proizvodnih kapaciteta- jer uz iste fiksne troškove izostaje tražena proizvodnja
 porast cijena dobara i usluga- onih koje su u domeni CB- i poslovnih banaka

STRUKTURNA INFLACIJA- ona ističe disproporcionalnost faktora proizvodnje raspodjelu nacionalnog dohotka i stopu privrednog rasta kao glavne uzroke inflacije

UZROCI INFLACIJE- glavni je MAKSIMALIZACIJA PROFITA- pošto se on postiže uz niske troškove, , uključivo i niske plaće, zatim nastaje djelovanjem raznih uzroka, u prvom redu privredno-političkih poteškoća u kojima se monetarna politika ne može s uspjehom suprotstaviti a da ne prouzroči još veće problema

POSLEDICE INFLACIJE-inflacija je u cjelini negativna pojava koja rađa teže posljedice ukoliko uzme zamaha:

a)direktne posljedice

- smanjenje zaliha proizvodnih i potrošnih dobara- ako ima rezervi ima pozitivan efekt, ako ih je malo postaje oskudica i siromaštvo
- porast materijalne proizvodnje koja zahtjeva povećanje novčane mase
- smanjenje izvoza i porast uvoza- jer se povećava potražnja za domaćim i uvoznim dobrima
- dodatna potražnja vodi ka porastu cijena ali ne u jednakoj mjeri kod svih grupa proizvoda
- obaranje tečaja domaće valute

b) indirektne posljedice-dolazi do raspodjele nacionalnog dohotka gdje jedni gube bez svoje krivice, a drugi bez svojih zasluga dobivaju

- porast cijena koji pogoduje neekonomičnom radu i poslovanju
- porast cijena koje negativno utječu na primjenu principa raspodjele prema radu
- otežava se utvrđivanje realne stope privrednog rasta kroz tekuće cijene
- potražnja za potrošačkim kreditima raste većom brzinom nego što bi to bilo da nije porasla cijena
- smanjuje se konkurencijska sposobnost nacionalne privrede na svjetskom tržištu, uvoz poskupljuje i pada tečaj nacionalne valute

STAGFLACIJA-je privredno stanje u kojem istovremeno vlada stagnacija (zastoj u ekonomskom razvoju neke zemlje) i inflacija. ERIC LINDBER- švedski ekonomist- smatra da stanje stagflacije obilježavaju:

- niske stope rasta privrede i produktivnosti
- visoka i rastuća nezaposlenost
- nedovoljno korištenje prirodnih kapaciteta
- stope inflacije su pretjerano visoke
- smanjenje profitnih stopa

SLAMPFLACIJA- privredno stanje u kojem visoku inflaciju prati pad DP-a)- dolazi nakon dugotrajne stagflacije

DEFLACIJA- je smanjivanje novčanog opticaja radi jačanja kupovne snage novca i obaranja cijena ,uzroci deflacije su:

monetarni faktori-

- restriktivna monetarna politika koja uslijed povećanja eskontne stope može dovesti do smanjenja kredita
- blokada dijelova monetarnog volumena
- bijeg novca u sigurnije zemlje
- tezauriranje novca (povlačenje iz opticaja)
- padanje vrijednosti domaće valute na međunarodnoj sceni

financijski ili fiskalni faktori-

raspisivanje unutrašnjih zajmova- budžet se može financirati kreditom iz inozemstva zbog ulaganja u javni du države
redovni državni prihodi (porezi) čije povećanje može dovesti do uravnoteženja budžeta

realni faktori proizvodnje-

povećanje produktivnosti rada – plaće se ne povećavaju a kupovna moć ostaje ista
intenzivni uvoz

neekonomski faktori- politički faktori koje država poduzima

Posljedice deflacije-smanjen novčani opticaj, otežava realizaciju zaliha, smanjuju proizvodnju, omogućuju veći izvoz i manji uvoz

DEZINFLACIJA- mjere poduzete na postupnom uklanjanju i odstranjivanju inflacije i njenih posljedica

reflacija- ograničena inflacija koja želi ukloniti negativne stvari prouzročene dezinflacijom

deprecijacija- smanjivanje unutrašnje vrijednosti nacionalne valute gdje vanjska valuta ostaje nepromijenjena

aprecijacija- povećanje unutrašnje vrijednosti nacionalne valute uz nepromijenjenu vanjsku vrijednost

ANTI INFLACIJSKA POLITIKA- za vrijeme inflacije u zemlji se može voditi dvojaka politika:

politika zaustavljanja ili usporavanja daljnjeg rasta cijena- država direktno poduzima mjere koje mogu biti: propisivanje maksimalnih cijena i plaća restrikcija kredita, razvijanje raznih oblika štednje, povećanje poreza

politika suzbijanja uzroka inflacije koji izazivaju poremećaje u privredi- bez podizanja proizvodnje i proizvodnosti te reduciranja svih oblika neproduktivne potrošnje nema uspješne borbe protiv inflacije

VRSTE STABILIZACIJSKE POLITIKE:

Ortodoksna- namijenjena je zemljama koje imaju kroničnu inflaciju uzrokovanu prekomjernom državnim potrošnjom

Heterodoksna- namijenjena zemljama s ubrzanim rastom inflacije

Antiinflacijska šok terapija- ne uklanja inflaciju već ju smanjuje na nižu i podnošljivu mjeru

glavni elementi- što duže fiksiranje tečaja domaće valute za neku stabilnu konvertibilnu valutu, nema restriktivne monetarne politike, ukidanje indeksiranih plaća i davanje mogućnosti porasta nominalnih plaća na razini porasta stope inflacije

glavne posljedice- opadanje stope inflacije, proizvodnje i zaposlenosti, porast izvoza i deviznih rezervi, opadanje efektivne potražnje potrošnje i nelikvidnosti na nivou poslovnih banaka poduzeće i stanovništva

Opći uvjeti konvertibilnosti valute- paritet domaćih i stranih valuta, dugoročna stabilnost PB, stabilnost nacionalne valute, urednost domaćih financija

INFLACIJA I EKONOMSKI RAZVOJ- suvremeni građanski teoretičari mogu se podijeliti u dvije grupe:

INFLACIONISTI- koji monetarnim faktorima i ekspanziji pripisuju prvorazrednu ulogu u ekonomskom razvoju, predstavnik je **R. HAWTREY** (Hotri) koji zagovara kreditnu ekspanziju koja omogućuje punu ekonomsku aktivnost i privredni prosperitet, proširenjem kreditnog volumena širi se i proizvodnja i ponuda dobara na tržištu, deflacije je osnovno zlo

ANTI INFLACIONISTI- polaze od svih drugih pozicija- stabilan novac je i uvjet i uzrok privrednog napretka, osnovno zlo nije deflacija kako prvi zagovaraju nego inflacija, predstavnici su: **FISHER**-koji propagira stabilni dolar kao dolar sa stabilnom kupovnom moći i naziva ga „kompenzacioni dolar“, umjesto fiksnog dolara količina zlata se morala stalno podešavati prema cijenama na tržištu(ako se indeks cijena povisi za 5% onda se toliko poveća i sadržaj zlata u dolaru), **SNYDER, RUEFF**

VI. MEĐUNARODNI MONETARNI SISTEM

MEĐUNARODNA LIKVIDNOST- čini sumu međunarodnih rezervi svih zemalja rezerve se uvijek definiraju kao stavke aktive monetarnih vlasti koje one mogu upotrebljavati direktno ili indirektno(konvertiranjem u drugu aktivu) radi podržavanja tečaja svoje valute kad je njezina bilanca plaćanja u deficitu

- **Stupanj fleksibilnosti deviznih tečajeva-** bitan faktor potražnje međunarodnim rezervama – što je sistem deviznih tečajeva fleksibilniji to je manja potreba za međunarodnim rezervama – ako dođe do PORASTA potražnje za uvozom doći će do neravnoteže u bilanci plaćanja i potrebe za međunarodnim rezervama da bi se ta neravnoteža financirala, a to će uvjetovati smanjenjem deviznih rezervi zemlje, ako zemlja dozvoli OGRANIČENU fleksibilnost tečaja potreba za intervencijom iz deviznih rezervi bila bi manja, jer deprecijacija domaće valute smanjuje potražnju za devizama, a ako zemlja prihvati sistem POTPUNO fleksibilnog deviznog tečaja uz porast deviznog tečaja ostvarit će se ravnoteža na tržištu pa nema potrebe da država intervenira iz svoje međunarodne rezerve

MEĐUNARODNI MONETARNI SISTEM- čini skup međunarodnih sporazuma i institucija kojima se regulira međunarodna likvidnost i konvertibilnost jedne valute u drugu, također i skup međunarodnih sporazuma o sistemu međunarodnih plaćanja i institucija koje ta plaćanja omogućuju ili olakšavaju

- **GRASHAMOV ZAKON-** pitanje POVJERENJA- u sredstva međunarodnih rezervi, on se sastoji u opasnosti da jedna vrsta rezervi supstituira u drugu(60-ih godina je izgubljeno povjerenje u dolar) a može ga se riješiti samo ako postoji samo jedan oblik međunarodnog novca, jer čim ih je više veća je opasnost promjene jednoga u drugi

EUROVALUTNO TRŽIŠTE- pod eurovalutom podrazumijevamo oročeni depozit denominiran u valuti jedne zemlje ali plasman u zemlju lociranu u drugu zemlju banke koje primaju te depozite zovemo eurobanke, da bi jedna valuta postala eurovaluta mora zadovoljavati nekoliko uvjeta- mora biti potražnja za njom, mora biti konvertibilna u druge valute.

EUROVALUTNO tržište je nastalo kao eurodolarsko tržište krajem 50-ih godina, a razlozi nastanka su uvođenje eksterne konvertibilnosti glavnih valuta bez čega ne bi bilo moguće voditi devizne račune u inozemstvu

politika CB koje su bojeći se blokade svojih potraživanja u Americi, iste uložili u Europi razlike u kamatnim stopama u Europi i Americi, Europske banke su mogle plaćati veće kamate na depozite od Amerike

DEVIZNO TRŽIŠTE- trgovanje u stranim valutama vrši se deviznim tržištima, pod pojmom deviza podrazumijeva se svako potraživanje u stranoj valuti, devizno tržište se sastoji od mreže komercijalnih banaka koje trguju devizama a locirane su u različitim zemljama i gradovima, transakcije na deviznom tržištu mogu se grupirati:

između komercijalnih banaka i njihovih komiteta- kupaca i prodavaoca deviza,

između komercijalnih banaka preko brokera i mešetara koji zajedno čine međubankarsko devizno tržište

komercijalnih banaka sa svojim filijalama u inozemstvu-uglavnom telefonom

između centralnih banaka radi utjecaja na tečajeve

FINANCIJSKI POSREDNICI dijele se na:

Banke

Parabankarske organizacije- štedionice, štedno-kreditne zadruge, mirovinski fondovi, osiguravajuća društva, kreditne banke

Disintermedijacija-proces preseljavanja s indirektnog na direktno tržište zbog čega se smanjuje uloga posrednika- danas je to trend

Financijski sistem-složeni sistem pod kojim se podrazumijeva određena ekonomska cjelina financijskih odnosa, njime se utvrđuje okvir za reguliranje financijskih odnosa poduzeća s ostalim subjektima u društvu i privredi i regulira se način njihovog poslovanja

Novčani sistem-utvrđuje se vrsta nacionalne valute njena vrijednost, količina novca u opticaju, način cirkuliranja novca

Devizni sistem- obuhvaća sve odnose između osoba u zemlji i partnera u inozemstvu,

Carinski sistem- obuhvaća sve odnose kada se roba prevozi izvan granica

Kreditni sistem- obuhvaća sve odnose između osoba kreditiranog i kreditora

Bankarski sistem- obuhvaća sve odnose između privrede i društva s jedne strane i banaka s druge strane

Porezni sistem- obuhvaća sve odnose između države i pravnih i fizičkih osoba po osnovi poreza kojeg propisuje država

Funkcija financijskih posrednika- posredovanje između različitih sektora (privreda, država, stanovništvo) koji raspolažu financijskim suficitom tj. čija je akumulacija ili štednja veća od njihovih realnih investicija i sektora koji imaju deficit financijskih sredstava

Bilateralno kratkoročni krediti-

Multilateralno kratkoročni vrijednosni papiri- vrste su:

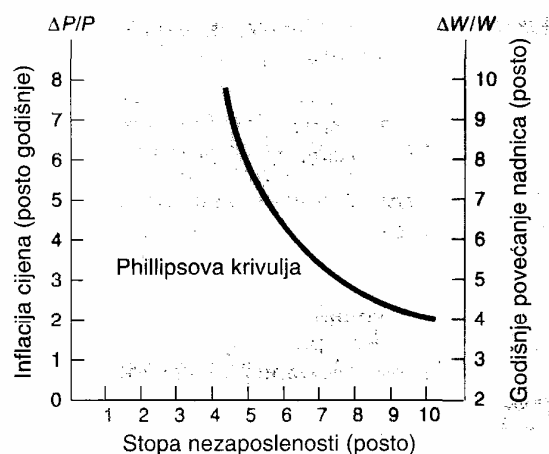
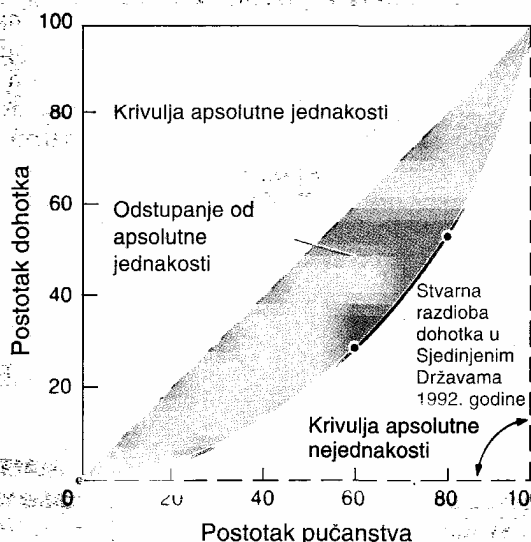
blagajnički zapisi
depozitni certifikat
bankovni akcept
trgovački papiri

ZNAČAJNE KRIVULJE U MONETARNOJ EKONOMIJI:

PHILLIPSOVA KRIVULJA- teorija kojom se pokušava dokazati da postoji direktan i obrnuto proporcionalan odnos između stope inflacije i stope nezaposlenosti, jer ako se nezaposlenost smanjuje stopa inflacije se povećava i obrnuto, ta teorija nije lako primjenjiva i da su posljedice često suprotne od očekivanoga, došlo je do stagflacije- pojave gdje istovremeno djeluju i inflacija i nezaposlenost

SLIKA 20-1. Lorenzova krivulja prikazuje nejednakost dohodaka

Kad grafički prikazemo brojke iz stupca (6) Tablice 20-2, vidimo da puna plava krivulja stvarne razdiobe dohotka leži između dviju krajnosti apsolutne jednakosti i apsolutne nejednakosti. Osjenčana površina, te Lorenzove krivulje (kao postotak površine trokuta) mjeri relativnu nejednakost dohotka. (Kako bi izgledala krivulja iz burnih 1920-ih godina kada je nejednakost bila veća? U utopiji gdje svi imaju jednaka baštinstva i mogućnosti?)

SLIKA 30-7. Phillipsova krivulja prikazuje zamjenu između inflacije i nezaposlenosti

Phillipsova krivulja pokazuje obrnutu vezu između inflacije i nezaposlenosti. Plavo mjerilo promjene nadnica na desnoj okomitoj osi više je od lijevog crnog mjerila za pretpostavljenu stopu rasta prosječne produktivnosti rada od 2 posto.

LORENZOVA KRIVULJA- grafički prikazuje odnos kumulativnih promjena dvaju ekonomskih veličina najčešće se to prikazuje raspodjela novčanog dohotka u nekoj nacionalnoj privredi, tu imamo tri slučaja:

POTPUNA JEDNAKOST- u raspodjeli dohotka (20% stanovništva prima 20% dohotka 40% prima 40% itd)

POTPUNA NEJEDNAKOST- u raspodjeli dohotka (99% ne prima nikakav dohodak, a 1% stanovništva raspolaže cijelim)

STVARNO STANJE

KRATKOROČNI VRIJEDNOSNI PAPIRI- rok dospijeca im je 1- 12 mjeseci u Hrvatskoj nisu baš afirmirani- ne mogu se prodavati banci prije roka dospijeca, imamo četiri vrste:

Blagajnički zapisi
Depozitni certifikat
Bankovni akcept
Trgovački papiri (komercijalni zapis)

VII. FINANCIJSKI SUSTAV

TEMELJNE FUNKCIJE FS-najvažniji i najreguliraniji dio gospodarskog sustava

Transfer- prijenos novčanih viškova od štediša prema osobama koje trebaju novčana sredstva
alokativna, usmjeravajuća –čime se novčani kapital usmjerava prema profitabilnim i ekonomski opravdanim pothvatima

OSTALE FUNKCIJE FS:

štedna
funkcija likvidnosti
kreditna funkcija
gospodarsko-politička funkcija
funkcija plaćanja
funkcija čuvanja kupovne moći
smanjivanje rizika

MODEL FS OBUHVAĆA:

nosioce ponude i potražnje
financijska instrumente-potraživanja
financijske institucije
financijske tokove

IZVORI PONUDE U MODELU FS- sektor neto pozajmljivanja ima dva dijela:

sektor kućanstva i pojedinci- obuhvaća osobna primanja (plaća, renta, kamate, dividende) umanjena za osobni porez što se onda raspoređuje za potrošnju i štednju
financijske institucije- lokalne institucije država i inozemstvo

IZVORI POTRAŽNJE U MODELU FS- neto uzajmljivači imaju dva dijela:

poduzeća- imaju investicijske i druge potrebe za novčanim sredstvima veće od štednje
država- sve aktivniji sudionik i dužnik na financijskom tržištu(javlja se tržište javnog duga)
Nacionalna štednja = 1/2 osobna štednja + 1/3 poduzetnička štednja + 1/6 državna štednja

FINANCIJSKA POTRAŽIVANJA-imaju oblik pisanih ugovora ili vrijednosnica , zatim krediti depoziti, dionice, obveznice,

IZRAVNO (direktno) FINANCIRANJE- prijenos novčanih viškova odvija se izravno, financijske transakcije se odvijaju između novčanosuficitarnih (NSJ) i novčanodeficitarnih (NDJ) jedinica, plasman vrijednosnica se vrši preko banaka brokera i dealera, i one se ne mijenjaju u drugi oblik, lakša je disperzija rizika

ograničenja izravnog financiranja- poteškoće pri oblikovanju potraživanja prema potrebama investitora i otežan pristup izravnom tržištu od strane širokog kruga investitora

razmjeri izravnog financiranja- u razvijenim FS 5-30% eksternog financiranja, a u nerazvijenim zemljama nije ni zastupljeno

NEIZRAVNO (indirektno) FINANCIRANJE- između NSJ i NDJ se pojavljuje posrednik mijenjajući prirodu financijskih potraživanja

PREGLED FINANCIJSKIH INSTITUCIJA U RH:

Središnja banka – provodi politiku otvorenog tržišta PRODAJOM i KUPNJOM vrijednosnih papira čime utječe na količinu novčane mase

Depozitne financijske institucije

Banke

Štedionice (do kraja 2001.)

Štedno kreditne zadruge

Stambene štedionice

Nedepozitne financijske institucije

Ugovorne štedne institucije- osiguravajuće institucije i mirovinski fondovi

Investicijski fondovi- privatizacijski i investicijski fondovi

Državne financijske institucije- HBOR (Hrvatska banka za obnovu i razvoj) i HGA (Hrvatska garancijska agencija)

Brokerske tvrtke- društva za poslovanje s vrijednosnicama

Ostale financijske institucije-izdavači kreditnih kartica, leasing tvrtke

Ostalo- Zavod za platni promet, Zagrebačka burza, Varaždinsko tržište vrijednosnica

FINANCIJSKE INSTITUCIJE- prikupljaju novčana sredstva usmjeravaju ih u financijske plasmane i obavljaju financijske usluge

Podjela Financijskih institucija:

Bankovne- banke

Nebankovne- štedne depozitne institucije, stambena društva, mirovinski fondovi, osiguravajuće institucije, investicijski fondovi, brokeri i dealeri, investicijske banke

DEPOZITNE FI- prikupljaju sredstva i plasiraju ih u obliku kredita najčešće, pod kontrolom su središnje banke, sudjeluju u procesu umnažanja novca kreacijom novih depozita što je razlika u odnosu na ostale financijske institucije

NEDEPOZITNE FI- pribavljaju novčana sredstva od NSJ i plasiraju ih NDJ, ne smiju kreirati obveze primanjem depozita jer je to zakonom utvrđena privilegija depozitnih institucija

Pretpostavke razvoja nedepozitnog sektora u RH su:

- poboljšati efikasnost tržišta kapitala
- ostvariti regionalnu kooperaciju između tržišta kapitala
- povećati ponudu dionica i obveznica
- potaknuti daljnji razvoj i poboljšanje regulacije tržišta
- liberalizirati propise koje se tiču portfolio diverzifikacije mirovinskih fondova
- prilagoditi osiguravajući sektor standardima EU
- izmijeniti neke restrikcije za ulaganje stranih investitora na domaćem tržištu kapitala

BANK OF ENGLAND- 1694.g.- Upravu sastavlja kraljica, inicirala politiku otvorenog tržišta

DEUTSCHE BUNDESBANK- 1957.g.- Upravu sastavlja predsjednik države, nezavisna od njemačke vlade, ali ne određuje tečaj valute

EUROPSKI SUSTAV CENTRALNIH BANAKA- sadrži europsku središnju banku i 15 članica EU koje su prihvatile zajedničku valutu, EUR,

BANK OF JAPAN- 1882.g.- guvernera i Upravu imenuje Vlada

SUSTAV SAVEZNIH REZERV- 1913.g.-FED- sastoji se od 12 rezervnih banaka, imaju određen stupanj autonomije, vlasnici su im komercijalne banke, 83-96% aktive su im državne vrijednosnice, ne plaća kamatu na obveznu rezervu, imenuje Upravu Predsjednik SAD uz potvrdu Senata

BANKE- su najvažnije financijske posredničke institucije

definicija- Banka je FI koja u pasivi bilance ima depozite koji su po svojoj prirodi novac, a u aktivni uglavnom ima kredite, temeljne aktivnosti banke su depozitni i kreditni poslovi, temeljni motiv djelovanja je dobit, posluje s načelima likvidnosti, sigurnosti i rentabilnosti, kamatna marža se dobiva kao aktivna minus pasivna kamatna stopa

kako prikupljaju novčana sredstva- vođenjem računa klijenata, zaduživanjem kod drugih banaka, vođenjem depozita javnih ustanova, zaduživanjem na međunarodnom tržištu, emisijom vlastitih dionica, blagajničkih zapisa i obveznica

kako usmjeravaju novčana sredstva- poslovnim, potrošačkim i razvojnim kreditima, plasiranjem u nekretnine i vrijednosnice

uslužni poslovi banaka-garantni poslovi, posredovanje u platnom prometu, čuvanje i upravljanje vrijednostima

neke najveće svjetske banake (Bank of Tokyo, Deutsche Bank, Industrial & Commercial Bank of China, Credit Suisse Group, HSBC Holdings, Sumitomo Bank, Societe Generale, Credit Agricole, Dai-Ichi Kangyo, Sanwa Bank, ABN AMRO, Fuji Bank itd.)

KARAKTERISTIKE SUVREMENOG BANKARSTVA:

1. Univerzalizacija

2. OKRUPNJIVANJE BANAKA- oblici su:

- **bankovni holding**- u kojem MAJKA banka posjeduje kontrolni paket dionica s pravom glasa ili većinski udjel u drugoj ili više banaka koje se nazivaju KĆERI, razlozi osnivanja su izbjegavanje zakonskih propisa, koncentracija kapitala, porezne olakšice, bolje prikupljane depozita, veća konkurentnost, smanjivanje troškova racionalizacija poslova

- **konzorcij**- ugovorno udruživanje banaka radi ostvarivanja nekog značajnog projekta koji je točno definiran i traje dok se cilj ne ostvari, banke zadržavaju svoju samostalnost a u konzorcij udružuju dio potrebnog kapitala kadrove, tehniku, poslovne veze

- **multinacionalna banka**- širi oblik udruživanja banaka i kapitala iz više zemalja putem mreže podružnica radi ostvarivanja cilja

- **sindikati banaka**- grupa banaka koje odobravaju ogromni sindikalni kredit pri čemu svaka od njih sudjeluje u tom kreditu, one kupuju novo izdanje vrijednosnica velike vrijednosti od emitenata s ciljem rasprodaje investitorima na primarnom financijskom tržištu

NEBANKOVNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE- razlike u odnosu na banke su što ne obavljaju depozitno kreditne poslove kao osnovnu djelatnost već ih obavljaju za ograničeni segment tržišta, i to samo jedan od tih poslova, a najvažnije nebankovne institucije su:

1. **štedne depozitne institucije**- zadužuju se kod CB ali su dužne izdvajati obveznu rezervu, nadziru ih isti organi kao kod banaka i štednja građana se vrši preko banaka, a mogu biti

a) **štedionice**- vode račune malih i srednjih poduzeća, sudjeluju u platnom prometu, pod kontrolom države, sudionici fin. Tržišta

b) **štedno-kreditne zadruge**- sredstva prikupljaju štednim ulozima, pozajmicama i emisijom vrijednosnih papira, kod nas su

ozakonjene neprofitne koje odobravaju kredite članovima ali i ne članovima

c) **kreditne zadruge**- manje štedne i neprofitne organizacije u vlasništvu štediša, pružaju porezne olakšice i daju kredite članovima

d) **poštanske štedionice**- ne kreditiraju članove, sredstva se usmjeravaju u program komunalne infrastrukture, nema ih u RH

2. **stambena društva**- prikupljaju kratkoročne štednje i plasiraju ih u dugoročne stambene kredite osigurane hipotekom, financiraju se i poljoprivrednici, a pod nadzorom su države koja im daju i financijsku potporu

3. **mirovinski fondovi**- među najznačajnijim investitorima, postoje državni i privatni, pojavljuju se kao vlasnici i kreditori države, novac se prikuplja uplatama članova tijekom njihovog radnog vijeka, ta sredstva ulažu u dionice, obveznice, vrijednosne papire,

4. **osiguravajuće institucije**- ne treba

5. **investicijski fondovi**- ne treba

6. **financijske kompanije**- su korporacijske banke koje osnivaju korporacije, osiguravajuća društva, banke, sredstva prikupljaju emisijama dugoročnih obveznica i komercijalnih papira

7. investicijske banke- funkcije su pomoć pri kreaciji emisija (analiza projekta), prodaja i distribucija vrijednosnih papira, poslovi preuzimanja stjecanja i spajanja poduzeća, brokersko&dealerski poslovi na sekundarnom tržištu

8. brokeri i dealeri- DEALERI- kupuju i prodaju vrijednosne papire na vlastiti račun te preuzimanju rizike promjene cijena i kamatnih stopi i očekuju dobit, a **BROKERI** su posrednici između kupaca i prodavača koji posluju na njihov račun i radi za proviziju, ne preuzimaju rizike

9. ostale financijske institucije- povjerbene institucije, državne i državno podupirane financijske institucije, financijski savjetnici, diskontne-eskontne banke(posrednici središnje banke i poslovnih banaka), efektne banke (posluju vrijednosnim papirima na burzi)

Institucionalni investitori- institucije koje kupuju najveći dio vrijednosnih papira na financijskom tržištu, fondovi, banke, mirovinski fondovi, osiguravajuća društva, zaklade, orijentirani na rast kapitala, omogućuju disperziju rizika i utječu na cijene

FAKTOR LIKVIDOSTI NACIONALNE PRIVREDE => obuhvaća razvijenost financijskog tržišta.

INTERNACIONALIZACIJA FINANCIJA- međunarodno tržište je veleprodajno tržište, gdje se nalaz mnoga nacionalna tržišta

Offshore financijski centri- bez financijske infrastrukture gdje multinacionalne banke i korporacije otvaraju svoje podružnice, omogućuju kretanje kapitala bez ograničenja, niža porezna opterećenja, ne ograničavaju kamatnu stopu

SEKURITIZACIJA- u širem smislu znači pozajmljivanje na otvorenom tržištu primjenom vrijednosnih papira kao kreditnih instrumenata, a u užem smislu kreiranje zadužica na temelju nekih oblika aktive

DEREGULACIJA- uklanjanje brojnih regulatornih ograničenja vazana za osnivanje i poslovanje financijskih institucija

REREGULACIJA- zamjena jednih pravila drugima i poseban naglasak je usmjeren zaštiti malog štediše, odnosi se na banke i štedionice

TEHNOLOŠKA REVOLUCIJA I FINANCIJE- nakon 1970. g. uslijed razvoja tehnike omogućeno je pojeftinjenje financijskih proizvoda, usluga i procesa, a doprinosi tehnologije razvoju financiranja su internacionalizacija poslovanja, dematerijalizacija vrijednosnih papira

ULOGA DRŽAVE NA FINANCIJSKOM TRŽIŠTU- država je najvažniji faktor financijskog sustava, a pribavlja sredstva:
emisijom blagajničkih zapisa
emisijom dugoročnih obveznica
prodajom financijske aktive
izravnim pozajmljivanjem od banaka
kreditima od središnje banke

FINANCIJSKE INOVACIJE- novine na financijskom tržištu:

- novi proizvodi- nul-kupon obveznice, junk bonds, swap (zamjene), prodaja vrijednosnih papira uz duboki diskont

- novi procesi- POS terminali, SWIFT, drive in bankarstvo, automatski kliring

- uzroci inovacija- promjena inflacije i kamatne stope, regulacija, porezni propisi, napredak tehnologije i znanosti

- **posljedice inovacija-** konkurentnija i djelotvornija financijska tržišta, niže marže financijskog posredovanja, jeftinije usluge

HRVATSKI FINANCIJSKI SUSTAV

1991.g.- monetarno osamostaljenje, uvođenje privremenog novca (Dinar), valutna reforma, formirana Narodna banka Hrvatske

1993.g.- stabilizacijski program- inflacija svedena na 3-4 % -postignuta stabilnost cijena i tečaja

1994.g.- uveden hrvatski novac- KUNA

1997.g.- središnja banka mijenja naziv u HRVATSKA NARODNA BANKA,

KARAKTERISTIKE BANAKA U HRVATSKOJ- univerzalne, nespecijalizirane, regionalne i postoji koncentracija velikih banaka

ŠTEDIONICE- sve u privatnom vlasništvu i nemaju veliku ulogu na hrvatskom financijskom tržištu

ŠTEDNOKREDITNE ZADRUGE-neprofitne institucije gdje su se udružili više malih štediša na načelu uzajamnosti

STAMBENE ŠTEDIONICE- osnivaju ih banke ili štedionice i imaju državnu potporu preko posebnog fonda koji se vodi u HBOR

TRŽIŠTE VRIJEDNOSNIH PAPIRA se sastoji od:

-komisija za vrijednosne papire RH- nezavisna i samostalna, osnovana radi određivanja i nadziranja izdavanja vrijednosnih papira

- tržište kapitala- je nedovoljno razvijeno jer ima malu širinu i dubinu (investicijski fondovi, trgovanje obveznicama)

INVESTICIJSKI FONDOVI-postoje otvoreni i zatvoreni svih vrsta i namjena, odobrenje za osnivanje daje Komisija za vrijednosne papire, depozitne banke investicijskih fondova mogu biti banke i štedionice sa sjedištem u RH,

BROKERSKE KUĆE-društva za obavljanje poslova s vrijednosnim papirima, a mogu obavljati:

kupovinu i prodaju papira na svoje ime a za tuđi račun

dealerske poslove

poslove burzovne trgovine

investicijsko savjetovanje

poslovi transfera agenta

BURZA I TRŽIŠTE NOVCA

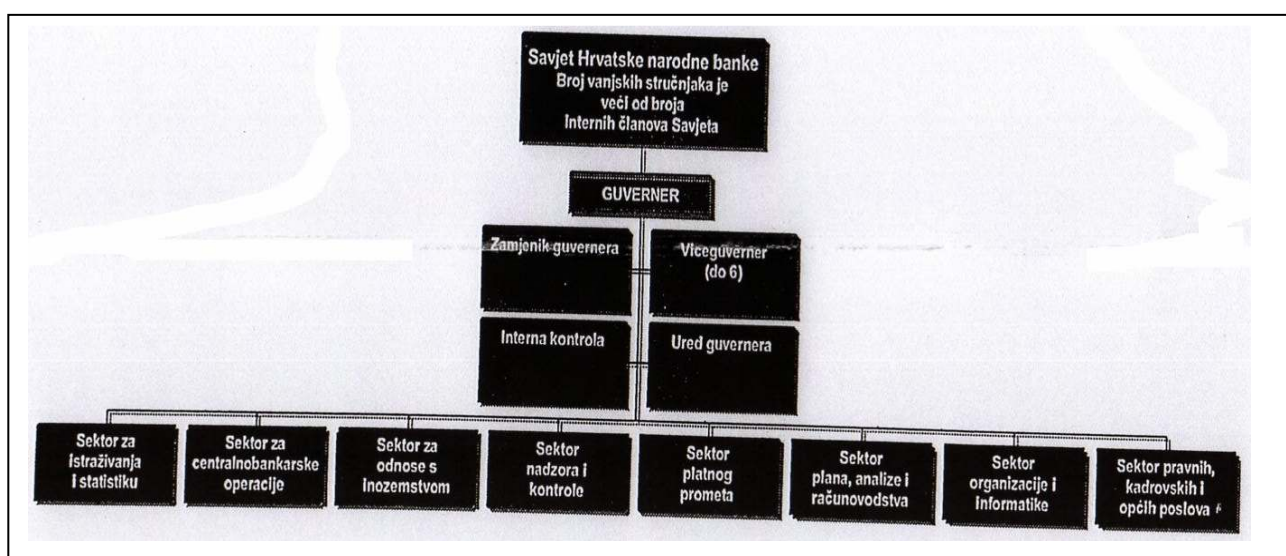
Zagrebačka burza- osnovana 1991.g.- kao neprofitna organizacija od strane 25 banaka, djelatnost se financira članarinama, naknadama za trgovanja na burzi i pružanje informacija s burze, članovi su 51 banka, osiguravajuća kuća i privatna brokerska kuća

KOTACIJE- I- najzahtjevnija(Pliva, Podravka), II i TN,

INDEXI ZAGREBAČKE BURZE- CROBEX- službeni indeks dionica uveden 1997.g.-konstruiran na osnovi dionica 10 poduzeća i revidira se dvaput godišnje, **CROBIS**- službeni obveznički indeks- uveden 2002.g.

Varaždinska burza-Indeks je VIN, prije se zvalo Varaždinsko tržište vrijednosnih papira

Tržište novca Zagreb- 1990.g.-mjesto trgovanja novčanim viškovima banaka, nije mjesto trgovanja vrijednosnim papirima

OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA- osnovana kao dionička društva, najveći je CROATIA OSIGURANJE, a nadzor provodi Direkcija za nadzor

VIII. FINANCIJSKE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

STRUKTURA HNB-e

Savjet HNB-e – broj vanjskih članova je veći od internih članova

Guverner

Zamjenik Guvernera i Vice Guverneri (do 6)

Interna kontrola i Ured Guvernera

Sektori za - istraživanja i statistiku, centralno-bankarske operacije, odnose s inozemstvom, nadzor i kontrolu, platni promet, plan, analizu i računovodstvo, organizaciju i informatiku, kadrovske i opće poslove

NEZAVISNOST SREDIŠNJE BANKE- postoji:

Funkcijska- ima definiran jasan cilj i samostalnost u odabiru mjera i instrumenata

Institucionalna- odluke su neovisne od utjecaja drugih institucija

Osobna- jamči zaštitu od vanjskih pritisaka, isključuje sukobe interesa i definira izbor i razrješenje Guvernera i članova Savjeta

Financijska- prihode i rashode određuje narav monetarne i devizne politike

FINANCIJSKI SUSTAV U RH- izgleda ovako:

Depozitni sektor- 89.6% od ukupne aktive- tu je dominacija banaka, rast udjela kreditno-štednih zadruga (BANKE)

Nedepozitni sektor- 10.4%- od ukupne aktive- nerazvijen nedovoljno diverzificiran (OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA, INVESTICIJSKI FONDOVI, ŠTEDIONICE, STAMBENE ŠTEDIONICE, MIROVINSKI I PRIVATIZACIJSKI INVESTICIJSKI FONDOVI)

STRUKTURA HRVATSKOG FINANCIJSKOG SUSTAVA:

Udio financijskih institucija- dominacija BANAKA (86.3%) po udjelu u aktivi, dominacija ŠTEDIONICA(48.1%) po broju institucija

Relativni značaj financijskih instrumenata- dominacija BANKOVNIH KREDITA (68.4%), banke ulažu u obveznice i dionice

STRUKTURA FINANCIJSKOG SUSTAVA U TRANZICIJSKIM ZEMLJAMA:

Poljska i Češka- udio banaka (85.9 i 89.1%)

Mađarska- broj banaka manji nego u RH

NEDEPOZITNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE

Investicijski fondovi

Privatizacijski investicijski fondovi- imaju visoku disperziju dionica fondova, mali broj poduzeća imao je većinu svojih dionica kod jednog PIF-a , većina poduzeća na listi PIF-a iskazuju gubitke, niže procijenjene cijene poduzeća nego što stvarno jesu

Zatvoreni fondovi

Otvoreni fondovi- struktura:

6 obvezničkih fondova- 26% ukupne aktive

5 dioničkih fondova- 3.1% ukupne aktive

6 novčanih fondova- 63.5% ukupne aktive

6 mješovitih fondova- 7.4% ukupne aktive

Osiguravajuća društva- struktura:

- visoka koncentracija tržišta- 46% Croatia osiguranje, prvih 5 osiguravatelja- 74%, prvih 10 osiguravatelja- 91%

- većina osiguravatelja u inozemnom vlasništvu (osim Croatia osiguranja i Jadran osiguranja)

- najveći rast bilježi životno osiguranje

- najveći dio portfelja- 31.1%- otpada na osiguranje automobilske odgovornosti

- neki od problema hrvatske osiguravajuće industrije-

- problemi sa zemljišnim knjigama- mogućnost ulaganja u hipoteke

- problemi zbog nekonzistentne pravne interpretacije između sudova

- nadostatak raznovrsnih financijskih instrumenata kojima bi se omogućila diverzifikacija rizika

3. Mirovinski fondovi

IX. FINANCIJSKA TRŽIŠTA

POJAM FINANCIJSKOG TRŽIŠTA- ukupnost odnosa ponude i potražnje za financijskim sredstvima, Neposredno financijsko tržište- izdaju se primarni vrijednosni papiri(obveznice, dionice) koje dužnici direktno prodaju kupcima

Posredno financijsko tržište- ako te obveznice ili dionice prodaju financijskim institucijama koje na osnovu toga izdaju potraživanja na samog sebe u obliku depozita, štednih uloga, certifikata i onda te institucije prodaju kupcima

STRUKTURA FINANCIJSKOG TRŽIŠTA:

Financijsko tržište

Tržište novca- kratkoročni krediti-

- kratkoročni vrijednosni papiri

Tržište kapitala- dugoročni krediti-

dugoročnih vrijednosnih papira- primarno tržište- izdaju se novi vrijednosni papiri

sekundarno tržište(promet)- obavlja se promet već emitiranih vrijednosnih papira- a to su burze i trgovanje „licem u lice“

POJAM TRŽIŠTA KAPITALA- skup odnosa ponude i potražnje za dugoročnim financijskim sredstvima na rok duži od 1 godine,

MEĐUNARODNO TRŽIŠTE KAPITALA- skup odnosa ponude i potražnje za dugoročnim financijskim sredstvima, a sastoji se od:

Tržišta euro-obveznicama

Tržišta inozemnih obveznicama

Tržišta euro kreditima

- na njemu su ili sudionici iz različitih zemalja ili su pored domaće valute korištene i strane valute to na rok duži od jedne godine,

TRŽIŠTE NOVCA- je skup odnosa ponude i potražnje za dugoročnim financijskim sredstvima s rokom dospijeca kraćim od 1 godine, sastoji se od:

kratkoročnih kredita- odobravanje kredita sa dospijecom do jedne godine

kratkoročnih vrijednosnih papira- obavlja se kupoprodaja vrijednosnih papira na tržištu novca među sudionicima tog tržišta

međubankarskog tržišta novca- poslovne banke se kratkoročno kreditiraju iz viškova obaveznih rezervi

vrijednosni papiri na tržištu novca

Blagajnički zapisi- za reguliranje količine novca u opticaju,

Depozitni certifikat- izdaje ga depozitna banka na temelju oročenih sredstva po određenoj kamatnoj stopi

Trgovački papiri ili komercijalni zapisi- izdaju ih poduzeća s rokom dospijeca do 6 mjeseci

Bankovni akcept- mjenica koju je komitet banke vukao na banku, a banka se obvezuje da donosiocu mjenice isplati mjenični iznos

BURZA- je organizirano tržište na kojem se po posebnim pravilima trguje novcem, vrijednosnim papirima, robom i uslugama, kupoprodaja se odvija bez prisustva robe, poslovi se sklapaju na sastancima

VRSTA BURZI:

klasifikacija burzi prema predmetu poslovanja

robne ili produktivne burze- na kojima se trguje samo robama- najpoznatija je burza kave u Hamburgu

novčane ili devizne burze- na kojima se trguje novcem i devizama- najpoznatije su Londonska i Frankfurtska burza

burze vrijednosnih papira- obveznicama, dionicama

burze usluga- tamo se zaključuju ugovori o iznajmljivanjima, prijevozima roba i tereta

klasifikacija burzi prema organizaciji

Državne- država daje dozvolu za osnivanje, donosi zakone burze skupljaju članarine i takse za svoje izdržavanje

Privatne- nastoje osigurati što veću dobit, koju dijele svojim dioničarima

DEVIZNA TRŽIŠTA- imaju tri osnovne funkcije-mjesto susreta ponude i potražnje između predstavnika banaka i drugih radi kupoprodaje deviza, inače imaju tri osnovne funkcije:

1. Omogućuju zamjenu jedne valute za drugu radi zaštite od promjene deviznog tečaja odnosno zarade
2. Usklađuju ponudu i potražnju deviza i reguliraju devizne tečajeve putem CB
3. Omogućuju prodaju i kupovinu deviza po utvrđenim tečajevima

TERCIJARNA TRŽIŠTA (treće tržište)- tvore ga brokeri i dealeri koji stvaranjem jednog tržišta vrijednosnih papira nastoje ostvariti zaradu, oni su spremni kupiti pa prodati vrijednosne papire zbog manjih ili većih zarada, imaju male troškove poslovanja i nižu stopu provizije pa su konkurentni tržištima kapitala

KVARTARNA TRŽIŠTA (četvrta tržišta)- organizator tog tržišta žele direktno spojiti trgovce i prodavače te tako ostvariti zaradu u iznosu koji im kupac i trgovac daje (primjer- Šeika koji ulaže u Europu, dajući im savjet da oni dobro ulože i ostvare zaradu oni sami nagrađuju te ljude koji su im to i omogućili)